

Załącznik do uchwały Nr 14/185/23/VI
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 27 marca 2023 r.

**PROGRAM
UPOWSZECHNIANIA ZNAJOMOŚCI PRZEPISÓW
USTAWY O OCHRONIE ZWIERZĄT
WŚRÓD ROLNIKÓW
WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO
na 2023 rok**

opracowany przez
Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
przy udziale Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w
Olsztynie

I. WPROWADZENIE

Program jest kontynuacją działań realizowanych w latach 2017–2022, którego niniejsze opracowanie uzasadnione jest koniecznością upowszechniania wśród rolników i mieszkańców obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego wiedzy na temat aktualnych regulacji prawnych z zakresu ochrony zwierząt i obowiązków wynikających z tych przepisów. Ponadto, ogólnym celem programu jest kształtowanie wśród mieszkańców obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego postaw zgodnych z duchem ustawodawstwa krajowego i unijnego.

Podstawowym aktem prawnym regulującym tworzenie i realizację Programu jest ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r., poz. 572 t.j.), zwana dalej „Ustawą”. Art. 8 ust. 3 Ustawy określa: *”Zarząd województwa przygotowuje i wykonuje program upowszechniania znajomości przepisów ustawy wśród rolników przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego”*. W przepisach ogólnych wymienionej Ustawy zawarte jest stwierdzenie kluczowe dla współczesnego prawodawstwa dotyczącego traktowania zwierząt, a mianowicie *„Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”*. Podmiotami uczestniczącymi w realizacji Programu są: Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego - nadzorujący realizację Programu, jako organ wykonawczy Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie - państwowa jednostka organizacyjna prowadząca na terenie województwa warmińsko-mazurskiego doradztwo indywidualne i grupowe dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, zwany dalej „W-MODR”. Zarząd przygotowuje i wykonuje Program poprzez „W-MODR”.

Program wskazuje kierunki działań jakie należy podjąć, aby wzrosła zarówno wiedza rolników dotycząca konieczności przestrzegania przepisów ustawy o ochronie zwierząt, jak i świadomość, że najwyższą jakość surowca można osiągnąć tylko spełniając wysokie standardy produkcyjne na każdym z etapów procesu produkcyjnego. Pojęcie „dobrostanu zwierząt” powinno z czasem stawać się punktem wyjścia do produkcji uwzględniającej rzeczywiste potrzeby zwierząt hodowlanych. Zapisy ustawy o ochronie zwierząt regulują postępowanie ze wszystkimi zwierzętami, bytującymi w otoczeniu człowieka. Program zawiera zagadnienia uwzględniające przede wszystkim hodowanie i utrzymywanie zwierząt oraz zapewnienie im właściwej opieki weterynaryjnej (mając na uwadze dobrostan zwierząt), ale również ich transport, ubój i humanitarne uśmiercanie. Dobrostan zwierząt można określić jako stan zdrowia fizycznego i psychicznego osiąganym w optymalnych warunkach środowiska, w którym zwierzę przebywa. Zgodnie z Kodeksem Dobrostanu Zwierząt Gospodarskich, poziom dobrostanu zwierząt zależy od stopnia zapewnienia im przez hodowców lub opiekunów pięciu wolności:

1. Wolności od głodu i pragnienia - poprzez zapewnienie łatwego dostępu do świeżej wody i pokarmu pokrywającej potrzeby w zakresie wzrostu, zdrowotności i żywotności.
2. Wolności od dyskomfortu - poprzez zapewnienie odpowiednich warunków otoczenia, w tym schronienia (osłony) i wygodnego miejsca do spoczynku.
3. Wolności od bólu, urazów i chorób - poprzez zapobieganie lub szybką diagnozę i leczenie.
4. Wolności od strachu i stresu - poprzez eliminację czynników stresogennych.
5. Wolności do zaimplementowania naturalnych zachowań - poprzez zapewnienie wystarczającej przestrzeni, odpowiedniego wyposażenia i towarzystwa zwierząt tego samego gatunku.

W praktyce oznacza to, że gospodarstwa rolne istniejące oraz nowopowstające muszą spełniać stawiane im wymagania w zakresie higieny produkcji, ochrony środowiska oraz dobrostanu zwierząt wynikające z uwarunkowań prawnych, zarówno krajowych, jak i UE. Stąd też istotne znaczenie mają działania upowszechniające wśród rolników prawne zasady ochrony zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt gospodarskich.

II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

- Europejska Konwencja sporządzona w Strasburgu dnia 10 marca 1976 r. o ochronie zwierząt hodowlanych i gospodarskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 104 poz. 665).
- Europejska Konwencja o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju sporządzona w Strasburgu dnia 10 maja 1979 r. (Dz. U. 2008 r. Nr 126 poz. 810).
- Art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r., poz. 572 t.j.) wraz z aktami wykonawczymi do przywołanej ustawy.
- Art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022r. poz. 2094 t.j.).
- Ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2020 r., poz. 721 t.j.).
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r., poz. 1421 t.j.) wraz z aktami wykonawczymi do przywołanej ustawy.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2022 r., poz. 2629 t.j.).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2519 t.j.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U.2019 r., poz. 1966 t.j.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 100 poz. 1012).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. z 2021 r. poz. 1033 t.j.).
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 września 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla chowu lub hodowli zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka jak zwierzęta gospodarskie (Dz. U. Nr 215 poz. 2188).

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2007 r. w sprawie warunków, trybu i sposobu wydawania zezwoleń na wprowadzenie dotychczas niestosowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej technologii chowu zwierząt (Dz. U. Nr 101 poz. 682).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. Nr 224, poz. 1347).
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. z 2015 poz.329 ze zm.).

III. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

1. Użytkowanie gruntów

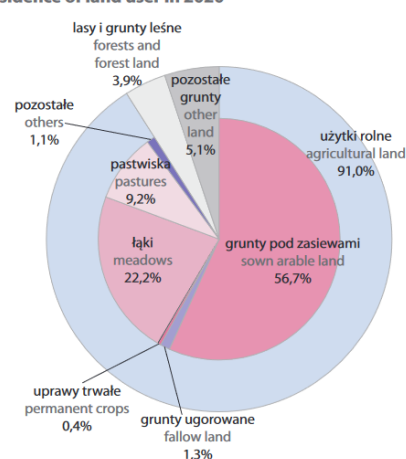
Powierzchnia geodezyjna województwa warmińsko-mazurskiego według stanu w dniu 01.01.2021r. (źródło danych GUS) wynosiła 24 173 km².

	2010	2019	2020	
Rolnictwo				Agriculture
Użytki rolne ogółem (stan w czerwcu) w tys. ha	1 001,0 ^a	945,4 ^a	1 017 ^b	Total agricultural land (as of June) in thousand ha
Zbiory w tys. t:				Production in thousand tonnes:
zboża	1 760,2	1 500,1	1 858,2	cereals
ziemniaki ^c	259,3	168,9	185,8	potatoes ^c
buraki cukrowe	175,2	198,3	230,3	sugar beets
Zwierzęta gospodarskie w tys. szt. (stan w czerwcu):				Livestock in thousand heads (as of June):
bydło	435,0	475,3	487 ^b	cattle
trzoda chlewna	670,1	536,3	626 ^b	pigs

	2010	2018	2019	
Gospodarstwa ekologiczne				Organic farms
Liczba gospodarstw:				Number of farms:
z certyfikatem	989	2 719	2 674	certified
w okresie przestawiania	1 290	674	565	under conversion
Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w ha:				Organic agricultural land in ha:
z certyfikatem	34 130	76 076	81 618	certified
w okresie przestawiania	41 112	28 498	25 889	under conversion

a Według siedziby użytkownika. b Dane wstępne Powszechnego Spisu Rolnego 2020. c łącznie z ogrodami przydomowymi.
a By the official residence of land user. b Preliminary data of the Agricultural Census 2020. c Including kitchen gardens.

Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według siedziby użytkownika w 2020 r.
Land use in agricultural holdings by the official residence of land user in 2020

Źródło danych GUS Olsztyn „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego 2022”

Zgodnie z Ogłoszeniem nr 1/2022 Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dnia 15 września 2022 r. w sprawie wielkości średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w poszczególnych województwach oraz średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2022 roku, **średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie na Warmii i Mazurach wynosiła 23,63 ha**. Stanowiło to wyższą wartość, w porównaniu ze średnia krajową wynoszącą 11,32 ha.

Podział województwa warmińsko-mazurskiego na podregiony i powiaty

Stan w dniu 31 XII 2020 r.

The division of Warmińsko-Mazurskie Voivodship by subregions and powiats
As of 31 December 2020

źródło danych GUS Olsztyn „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego 2022”

2. Produkcja zwierzęca

Pogłowie i obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych w latach 2010 i 2020

Lata	Bydło		Świnie		Drób
	ogółem	w tym krowy	ogółem	w tym lochy	
W tysiącach sztuk					
2010	5 742	2 646	15 244	1 424	174 326
2020	6 306	2 475	11 153	814	225 636
2010=100					
2020	109,8	93,6	73,2	57,2	129,4
Na 100 ha użytków rolnych w sztukach					
2010	39	18	103	10	1 173
2020	43	17	76	6	1 537

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r., odnotowano bardzo wysoki wzrost populacji **drobiu** – o 29,4 proc. Wzrost ten stymulowany był systematycznym rozwojem sprzedaży drobiu na rynkach zagranicznych. Polska znajduje się obecnie na pozycji lidera w produkcji drobiu w Unii Europejskiej i jest w światowej czołówce eksporterów mięsa drobiowego.

Wzrost, choć mniej dynamiczny, nastąpił również w przypadku pogłowia bydła (o 9,8 proc.). Jednocześnie spadła liczebność stada krów o 6,4 proc., co wskazuje na zachodzące zmiany w gospodarstwach prowadzących chów bydła w kierunku stopniowej redukcji stada bydła mlecznego i jednocześnie rozwoju produkcji bydła mięsnego.

Według wstępnych danych (*źródło danych GUS*) **pogłowie bydła** w grudniu 2021 r. liczyło 6371,5 tys. sztuk, i było wyższe o 1,5 proc. w stosunku do grudnia ubiegłego roku. Największy wzrost pogłowia wystąpił w grupie bydła w wieku 1 - 2 lat życia i wyniósł 6,1 proc.

W strukturze stada bydła ogółem udział poszczególnych grup wiekowo-użytkowych w grudniu 2021 roku wynosił:

- cielęta w wieku poniżej 1 roku - 28,3 proc.,
- młode bydło hodowlane i rzeźne w wieku 1-2 lat – 30,0 proc.,
- krowy - 35,9 proc.,
- pozostałe bydło dorosłe hodowlane i rzeźne w wieku 2 lat i więcej – 5,9 proc.

W porównaniu ze strukturą pogłowia bydła w grudniu 2020 r. wzrósł udział pogłowia poniżej 1 roku życia o 0,6 p. proc., a młodego bydła hodowlanego i rzeźnego w wieku 1-2 lat o 1,3 p. proc. W pozostałych grupach struktury stada pogłowia bydła wystąpił spadek udziału o 1,9 p. proc. w badanym okresie. W Powszechnym Spisie Rolnym 2020 odnotowano spadek pogłowia krów mlecznych o 11,6 proc., przy jednoczesnym wzroście produkcji mleka. Zmniejszenie liczebności stada krów mlecznych było wynikiem likwidacji kwot mlecznych i wahań cen mleka, które notowano w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Wpływ na to zjawisko miały również decyzje rolników o rezygnacji z produkcji mleka w gospodarstwach o małej skali chowu krów mlecznych.

Średnia cena skupu 1 kg żywca wołowego za 12 miesięcy 2021 roku wynosiła 7,59 zł i była wyższa o 18,9 proc. od notowanej w analogicznym okresie 2020 roku. Przeciętna cena skupu mleka za 12 miesięcy 2021 roku (157 zł za 100 l) była o 13,7 proc. wyższa od rejestrowanej w analogicznym okresie 2020 roku.

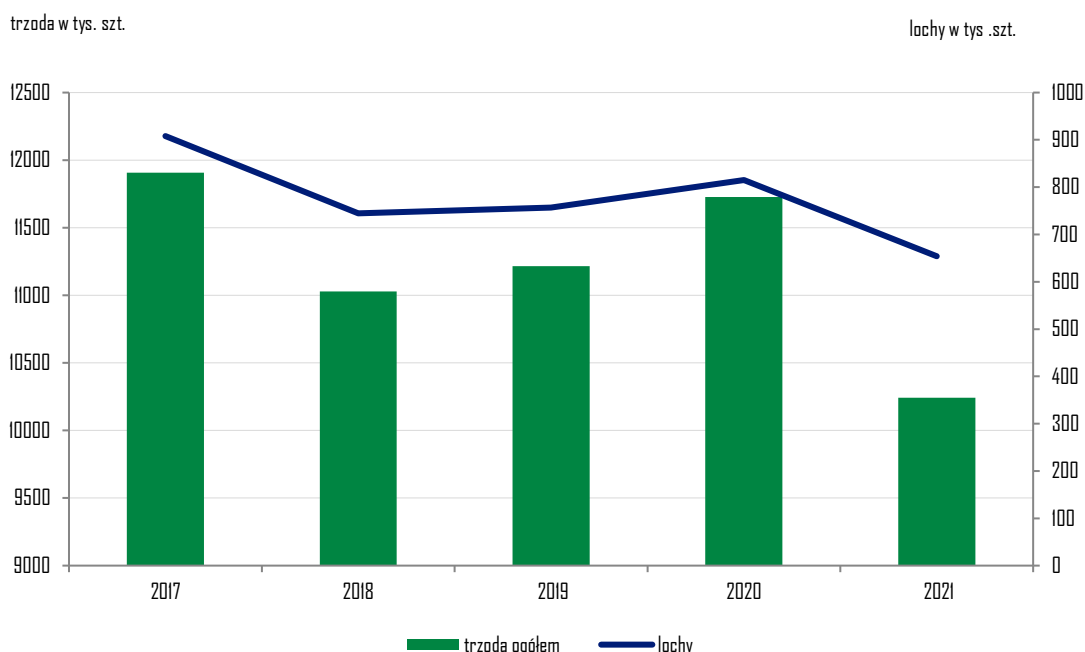
Największy udział w krajowym pogłowie bydła miały województwa: mazowieckie (18,3 proc.), wielkopolskie (18,2 proc.) i podlaskie (17,0 proc.). W województwach: dolnośląskim, lubuskim, podkarpackim i zachodniopomorskim udział w krajowym pogłowie bydła nie przekroczył 2 proc., zaś w pozostałych województwach, w tym warmińsko-mazurskim (7,59 proc.) udział ww. pogłowia bydła nie przekroczył 8 proc.

Według wstępnych danych **pogłowie świń** w grudniu 2021 r. liczyło 10242,4 tys. sztuk, wykazując w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku spadek o 12,7 proc.. Redukcja pogłowia wystąpiła we wszystkich grupach świń, w szczególności w grupie loch prośnych, gdzie wyniosła 20,6 proc..

W strukturze stada trzody chlewnej ogółem udział poszczególnych grup produkcyjno-użytkowych w grudniu 2021 roku wynosił:

– prosięta o wadze do 20 kg	– 20,9 proc.,
– warchlaki o wadze od 20 kg do 50 kg	– 29,7 proc.,
– trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej, z przeznaczeniem na ubój	– 42,9 proc.,
– trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej, z przeznaczeniem na chów	– 6,5 proc.,
w tym:	
– lochy na chów razem	– 6,4 proc.,
– w tym lochy prośne	– 4,2 proc.

Wykres 1. Pogłowie trzody chlewnej i loch w grudniu w latach 2017 – 2021

W okresie od czerwca do listopada 2021 r. import świń wynosił 3067, 9 tys. sztuk i był niższy niż w analogicznym okresie 2020 roku o 14,7 proc. (o 527,9 tys. sztuk). Wpłynął on na spadek pogłowia świń. Uboje świń w ciągu roku (w okresie od grudnia 2020 r. do listopada 2021 r.) wynosiły 21 253,3 tys. sztuk i wzrosły o 2,2 proc. w porównaniu do analogicznego poprzedniego okresu.

Afrykański Pomór Świń w 2021 roku dotknął 124 stada świń w Polsce, natomiast w 2020 r. wystąpiły 103 ogniska ASF u świń. W ciągu dziesięciolecia 2010–2020 w pogłowiu świń odnotowano głęboki spadek – o 26,8%, w tym loch o 42,8%. Spadek pogłowia świń wynika głównie z niskiej opłacalności tuczu i występowania ognisk afrykańskiego pomoru świń (ASF) i związanego z tym ubój asekuracyjnego, natomiast na redukcję pogłowia loch wpływa przede wszystkim popularyzacja systemu nakładczego w chowie świń. Wielu użytkowników gospodarstw rolnych utrzymujących trzodę chlewną wycofało się w ciągu ostatnich 10 lat z produkcji żywca wieprzowego. Niekorzystna koniunktura wpłynęła szczególnie na redukcję gospodarstw o małej skali chowu świń. W 2020 r. tylko ok. 85 tys. podmiotów utrzymywało świnie wobec 389 tys. gospodarstw w 2010 roku. Część producentów żywca wieprzowego prowadzących chów świń z przeznaczeniem na rzeź, z uwagi na niestabilną sytuację na rynku trzody i niską opłacalność produkcji świń wyspecjalizowało się w odchowie świń z zakupu, pochodzących głównie z importu. W związku z powyższym import młodych świń o wadze ok. 30 kg sukcesywnie rośnie i w 2020 r. wynosił ok. 6,6 mln sztuk.

Wg. źródeł danych GUS w 2021 roku największe udziały w krajowym pogłowiu świń miały województwa: wielkopolskie (36,4 proc.), mazowieckie (11,2 proc.), łódzkie (9,9 proc.) i kujawsko-pomorskie (9,7 proc.). Najmniejsze udziały (poniżej 1,5 proc.) miały województwa: podkarpackie, lubuskie i małopolskie. W pozostałych województwach udziały w krajowym pogłowiu świń nie przekroczyły 7,5 proc. (**warmińsko-mazurskie 4,9 proc.**).

Średnia cena skupu 1 kg żywca wieprzowego za 12 miesięcy 2021 roku wynosiła 4,82 zł tj. o 7,7 proc. mniej niż w 2020 r. Ceny pszenicy w skupie (131,27 zł za dt) w grudniu wzrosły zarówno w stosunku do poprzedniego miesiąca (o 9,6 proc.), jak i w skali roku (o 56,0 proc.). Grudniowa cena żyta w skupie wyniosła 110,39 zł za dt i była wyższa w porównaniu z poprzednim miesiącem (o 12,8 proc.), a także z grudniem 2020 r. (o 74,8 proc.).

Wg. źródeł danych GUS za 2020 rok umocniła się pozycja Polski jako lidera w produkcji mięsa drobiowego, zarówno w przypadku kurcząt brojlerów, jak i indyków. Przy coraz większej konkurencji na głównych rynkach zbytu utrzymał się wzrost produkcji żywca drobiowego.

Przeciętna cena drobiu rzeźnego w wadze żywej w 2020 r., przy utrzymującym się wysokim poziomie krajowej podaży i jednocześnie trudnościach w sprzedaży drobiu związanych z wystąpieniem pandemii i ograniczeniem popytu m.in. ze strony placówek gastronomicznych, kształtowała się na poziomie 3,52 zł/kg i w skali roku obniżyła się o 9,7 proc.

Produkcja jaj kurzych w Polsce spadła w stosunku do 2019 r. o 2,6 proc. i wynosiła 11740 mln sztuk.

Wzrosła wydajność kur niosek. Przeciętna roczna liczba jaj od 1 kury niosek wynosiła 230 szt. wobec 220 szt. w 2019 roku. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych wynosił 525 mln szt. i był w skali roku mniejszy o 36,2 proc. Stanowił 4,5 proc. produkcji jaj kurzych.

W grudniu 2020 r. pogłowie drobiu w województwie wyniosło 8,69mln sztuk, co stanowiło 4,22 proc. pogłowia w kraju. Pogłowie drobiu kurzego stanowiło 4,62mln sztuk (2,53 proc. – pogłowia krajowego), co stanowi 53,20 proc. całego pogłowia w województwie. Indyki stanowią 44,76 proc. całego pogłowia w województwie, które charakteryzuje się największym pogłowiem indyków w kraju, gdzie stada liczą 3,89mln sztuk (czyli 24,5 proc. – pogłowia krajowego). Pogłowie stada gęsi osiągnęło w województwie poziom 84,75tys. sztuk, co stanowi 8,45 proc., natomiast pogłowie kaczek i pozostałego drobiu trzymywano 93,11tys. sztuk, co stanowiło 1,45 proc.

W ostatnich latach hodowcy owiec w Unii Europejskiej systematycznie zmniejszali swoje stada. Jak wynika z najnowszych danych Eurostatu, taka sytuacja miała miejsce również w 2020 roku, ale tempo spadku nieco się zmniejszyło. Zgodnie z danymi, w grudniu 2020 roku, w UE utrzymywano łącznie 60,40 mln owiec. W porównaniu z rokiem poprzednim pogłowie spadło o 0,6 proc., czyli o 337 850 zwierząt.

Stan pogłowia owiec w kraju zmniejszył się w ciągu roku o 3,0 proc., osiągając w grudniu 2020 r. poziom 15 308 sztuk, w tym 45,35 proc. stanowiły maciorki (6,94tys. sztuk). Pogłowie maciorek zmalało w porównaniu do poprzedniego roku o 21,5 proc. W gospodarstwach **województwa warmińsko-mazurskiego** utrzymywano **5,5 proc.** krajowego pogłowia owiec. Obsada owiec w przeliczeniu na 100ha użytków rolnych wyniosła **1,5szt.** (przy średniej krajowej 1,9szt.). Wynik ten uplasował **warmińsko-mazurskie na 6 miejscu w kraju.** Najwyższą obsadą charakteryzowało się małopolskie, które jako jedyne przekroczyło poziom 10 sztuk na hektar (13,9szt.), a najniższą kujawsko-pomorskie (po 0,1szt.).

IV. CELE PROGRAMU

1. **Celem strategicznym Programu** jest podnoszenie poziomu wiedzy rolników na temat przepisów dotyczących ochrony praw zwierząt, co powinno się przełożyć na ograniczenie do minimum przypadków niehumanitarnego traktowania zwierząt.
2. **Celami ogólnymi Programu są:**
 - Ukształtowanie właściwego stosunku wobec zwierząt poprzez upowszechnianie przepisów z zakresu ochrony zwierząt i zapewnienia dobrostanu zwierząt.
 - Podniesienie świadomości społecznej na temat konieczności prowadzenia badań weterynaryjnych oraz prowadzenia dokumentacji w gospodarstwie.
 - Ograniczenie, a w następstwie wyeliminowanie przypadków łamania praw zwierząt, w tym także zachowanie właściwych warunków sanitarnych, w miejscach skupu zwierząt, obrocie, uboju i podczas transportu zwierząt gospodarskich.
 - Wyeliminowanie nieprawidłowości i naruszania zasad stwarzających zagrożenie dla życia zwierząt.
 - Popularyzacja przepisów z zakresu ochrony zwierząt i zapewnienia dobrostanu.

- Poprawa jakości środków żywienia zwierząt.
- Stworzenie odpowiednich warunków zoohigienicznych w pomieszczeniach inwentarskich.
- Poprawa statusu zdrowotnego zwierząt gospodarskich.
- Poprawa warunków utrzymania zwierząt gospodarskich na terenie województwa oraz ograniczenie do minimum przypadków niehumanitarnego traktowania zwierząt

3. **Celami szczegółowymi Programu są** podejmowane przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie wszelkich działań mających na celu popularyzowanie przepisów i dobrych praktyk w zakresie:

- ochrony zwierząt;
- dobrostanu zwierząt;
- wymogów weterynaryjnych przy produkcji zwierzęcej;
- minimalnych warunków sanitarnych przy skupie, obrocie, uboju i transporcie zwierząt gospodarskich;
- warunków zoohigienicznych w pomieszczeniach inwentarskich;
- prowadzenia badań weterynaryjnych;
- rzetelnego prowadzenia dokumentacji w gospodarstwie;
- właściwego żywienia zwierząt;
- wyeliminowania zagrożeń związanych z niebezpiecznymi środkami żywienia zwierząt. oraz zwiększenie dostępności do informacji oraz szkoleń dotyczących obowiązujących regulacji prawnych w zakresie ochrony zwierząt.

Szczególnie działalność upowszechnieniowa z zakresu:

- pogłębienia wiedzy i umiejętności rolników w zakresie prowadzenia produkcji zwierzęcej w gospodarstwie rolnym w sposób zgodny z przepisami ustawy o ochronie zwierząt oraz dostosowania gospodarstw do wymogów unijnych w zakresie standardów technologicznych w nowo budowanych budynkach inwentarskich, w procesie modernizacji już istniejących obiektów, jak i adaptacji innych pomieszczeń na cele produkcyjne oraz spełnienia wytycznych odnośnie ochrony środowiska.
- poszerzenia znajomości wymogów weterynaryjnych wśród rolników województwa warmińsko-mazurskiego, prowadzenia dokumentacji weterynaryjnej i hodowlanej.
- wyeliminowania zagrożeń wynikających ze stosowania substancji szkodliwych w żywieniu zwierząt.
- zwiększenia znajomości zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt.

V. OPIS PROGRAMU

Zapisy ustawy o ochronie zwierząt regulują postępowanie ze wszystkimi zwierzętami, bytującymi w otoczeniu człowieka, w tym ze zwierzętami: domowymi, gospodarskimi, wykorzystywanymi do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych, używanymi w procedurach doświadczalnych, utrzymywanymi w ogrodach zoologicznych, wolno żyjącymi (dzikimi), a także obcymi faunie rodzimej.

Ponieważ w świetle ww. ustawy przedmiotowy program adresowany jest do rolników, tak więc swoim zakresem obejmuje przede wszystkim zwierzęta gospodarskie, domowe i wolno żyjące, a zagadnienia w nim zawarte uwzględniają hodowanie i utrzymywanie zwierząt oraz zapewnienie im właściwej opieki weterynaryjnej (mając na uwadze dobrostan zwierząt), ale również transport, ubój i ich humanitarne uśmiercanie.

Zgodnie z Kodeksem Dobrostanu Zwierząt Gospodarskich poziom dobrostanu jest tym wyższy, im w większym stopniu zapewnia się chowanym zwierzętom pięć wolności:

- wolność od głodu i pragnienia (zapewnienie odpowiedniej dla zwierzęcia ilości świeżej wody i paszy, pokrywającej potrzeby w zakresie wzrostu, zdrowotności i żywotności),
- wolność od dyskomfortu (zapewnienie odpowiedniej dla gatunku przestrzeni życia oraz miejsc do wypoczynku, czy możliwości schronienia się przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi),
- wolność od bólu, urazów i chorób (zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób, profilaktyka, stała opieka weterynaryjna, a co za tym idzie szybka diagnoza i skuteczne leczenie),
- wolność od strachu i stresu (eliminacja czynników stresogennych),
- wolność do zaimplementowania naturalnych zachowań (edukacja co do specyfiki gatunku tak, by opiekunowie posiadali wiedzę o naturalnych zachowaniach zwierząt, dzięki czemu będą życzliwie podchodzili do zwierząt, którymi się opiekują).

Dążenie do zapewnienia wysokiego poziomu dobrostanu spowodowało wyeliminowanie niektórych technologii prowadzenia produkcji zwierzęcej i uboju. Powyższe zmiany wynikają z odpowiednich przepisów prawnych, dzięki którym odchodzi się od nieakceptowanych metod tuczu i hodowli (np. chowu kur w klatkach, chowu świń na uwięzi, tuczu gęsi na stłuszczone wątroby) lub je znacząco modyfikuje, by na mocy prawa zapewnić zwierzętom minimalny poziom komfortu życia. Przyczyn nieprzestrzegania praw zwierząt w rolnictwie należy dopatrywać się głównie w nieświadomości i niskiej wrażliwości społecznej oraz we względach ekonomicznych. Każda poprawa standardów bytowych utrzymywanych zwierząt wiąże się ze wzrostem kosztów produkcji, które trudno rekompensować w postaci wyższej ceny produktu. Nie mniej jednak, ostatnimi laty coraz powszechniej obserwuje się jak niektóre grupy społeczne, w tym w szczególności organizacje pro-zwierzęce, ale również zwykli konsumenci, kierują się świadomym wyborem przy zakupie towarów, wywierając presję na producentach, by ci utrzymywali zwierzęta w warunkach jak najbardziej zbliżonych do naturalnych.

VI. OPIS REALIZACJI PROGRAMU

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej musi ciągle dostosowywać sektor żywnościowy do wymagań jednolitego rynku, który ogromną wagę przywiązuje do bezpieczeństwa żywności. Kontrolę jakości przeprowadza się na wszystkich etapach produkcji, począwszy od gospodarstwa rolnego, musi spełniać podyktowane uregulowaniami prawnymi wymagania w zakresie higieny produkcji, ochrony środowiska oraz dobrostanu zwierząt. Zmianie ulegają również przepisy dotyczące zwierząt domowych, np. zakaz stałego utrzymywania psów na uwięzi, stosowanie uwięzi nie krótszej niż 3 m itd.

Program jest szczególnie istotny ze względu na zawarte w Planie Strategicznym dla WPR na lata 2023-2027 zasady przyznawania płatności dla gospodarstw rolnych, które będą uzależnione od spełniania norm i wymogów tzw. warunkowości. Warunkowość oparta jest na zbiorze przepisów, które będą musiały być przestrzegane w gospodarstwie jako minimalne normy i wymogi. Warunkowość składa się z:

- podstawowych wymogów w zakresie zarządzania (SMR) oraz
- norm dotyczących utrzymania gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC).

Warunkowość wchodzi w zakres zagadnień realizowanych przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w ramach prowadzonego doradztwa i wskazuje normy (GAEC) i wymogi (SMR) w podziale na główne obszary oddziaływania:

- 1) Obszar: Klimat i środowisko: zmiana klimatu, woda, gleba, różnorodność biologiczna i krajobraz;
- 2) Obszar: Zdrowie publiczne, zdrowie roślin;
- 3) Obszar: Dobrostan zwierząt.

Dla sprawnej i efektywnej realizacji programu upowszechniania znajomości przepisów ustawy o ochronie zwierząt przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie przyjęto następujące metody pracy uwzględnione w Planie działalności W-MODR z siedzibą w Olsztynie na 2023 rok:

- działalność szkoleniowa (seminarium, wizyty szkoleniowe),
- działalność doradcza (konsultacje, informacje),
- działalność informacyjna (artykuły, publikacja, newsy),
- działalność promocyjna (targi, wystawy, festyny itp.),
- współpraca ze związkami branżowymi z zakresu produkcji zwierzęcej (bydło mleczne, bydło mięsne, trzoda chlewna, konie, owce i kozy).

VII. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU w 2023 roku

1. Realizacja Programu w roku 2023

(Przygotowano biorąc pod uwagę Plan działalności W-MODR z siedzibą Olsztynie w roku 2023 poza punktem 3)

Lp.	Kierunek działań	Liczba działań	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Budżet w zł
1.	<p><u>Działalność doradcza :</u></p> <p>a - Normy i wymogi warunkowości</p> <p>-wizyta 104 szt.</p> <p>-konsultacja 396 szt.</p> <p>-informacja 62 szt.</p> <p>b - BHP</p> <p>-wizyta 89 szt.</p> <p>-konsultacja 353 szt.</p> <p>-informacja 103 szt.</p> <p>c - Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym</p> <p>-wizyta 103 szt.</p> <p>-konsultacja 345 szt.</p> <p>-informacja 143 szt.</p> <p>d - Upowszechnianie wiedzy na temat przeciwdziałania antybiotykoooporności u zwierząt</p> <p>- wizyta 20 szt.</p> <p>-konsultacja 141 szt.</p> <p>-informacja 30 szt.</p> <p>e - Ustawa o ochronie zwierząt</p> <p>- wizyta 19 szt.</p>		styczeń – grudzień 2023	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie	środki WMODR

	- konsultacja - informacja	99 szt. 17 szt.			
2.	<u>Działalność Informacyjna:</u> Informowanie rolników o obowiązkach wynikających z ustawy o ochronie zwierząt i przepisach wykonawczych (Bieżące Informacje, Rolnicze ABC) oraz strona internetowa WMODR	2 artykuły prasowe, 11 news na stronie internetowej	styczeń – grudzień 2023	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie	środki WMODR
3.	<u>Seminarium nt. Dobrostanu zwierząt</u> Koszty organizacji: - Wykładowcy - Organizacja seminarium (zapewnienie Sali konferencyjnej wyposażonej w sprzęt multimedialny i nagłośnienie, wyżywienie uczestników) - Materiały szkoleniowe Razem szacunkowe koszty: 15 000 zł brutto	Publikacja z zakresu dobrostanu bydła mlecznego, bydła mięsnego, trzody chlewnej, owiec oraz koni	IV kwartał 2023	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie z dofinansowaniem Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Dotacja podmiotowa z Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, na podstawie art. 11 ust 3a Ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2020 r., poz. 721 t.j.).
4.	<u>Działalność szkoleniowa:</u> <u>Szkolenia powiatowe</u> a - Normy i wymogi warunkowości b - BHP c- Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym	6 14 6	styczeń – grudzień 2023	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie	środki WMODR
5.	<u>Podsumowanie programu:</u> Ocena realizacji Programu w 2023 roku i przygotowanie programu działań na 2024 rok oraz uzgodnienie dofinansowania na rok 2024	ocena Programu	Grudzień 2023	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie oraz Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa	środki WMODR

VIII. ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Większa świadomość rolników powinna zaowocować poprawą jakości życia, zarówno zwierząt gospodarskich i domowych dzięki wyeliminowaniu lub w znacznym stopniu ograniczeniu występowania nieprawidłowości stwarzających zagrożenie dla zdrowia zwierząt.

Efekty szczegółowe:

Realizacja Programu przyczyni się do podniesienia świadomości rolników i mieszkańców obszarów wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie:

1. przepisów i wymagań dotyczących ochrony i dobrostanu zwierząt oraz konsekwencji ich nieprzestrzegania.
2. warunków sanitarnych utrzymywanych zwierząt gospodarskich i domowych oraz konkretnych rozwiązań w budynkach inwentarskich, w celu zapewnienia zwierzętom właściwych warunków bytowania.
3. ograniczenia nieprawidłowości stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia zwierząt, w szczególności w zakresie dawkowania, jakości oraz bezpieczeństwa stosowanych w trakcie produkcji zwierzęcej pasz.
4. właściwego traktowania zwierząt, w szczególności w trakcie skupu, gromadzenia, obrotu, uboju i transportu.
5. ukazywania hodowcom zwierząt zależności między dobrostanem zwierząt, a jakością produktów rolnych.
6. uświadamiania hodowcom zwierząt zależności między dobrostanem zwierząt a możliwością pozyskania środków finansowych z UE.

IX. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie w ramach „Rocznego sprawozdania z realizacji *Programu działalności WMODR*” przedstawi Departamentowi Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie informację na temat realizacji „*Programu upowszechniania znajomości przepisów ustawy o ochronie zwierząt wśród rolników województwa warmińsko-mazurskiego na 2023 rok*”, do dnia 15 grudnia 2023 r.

Program opracowało:

Biuro ds. Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wspólnie z Działem Technologii Produkcji Rolniczej Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie.